

A 1856/hållbart

Framlagt av Nordisk grön vänster
Behandlas i Utskottet för ett hållbart Norden

**Medlemsförslag
om företagsansvar, mänskliga rättigheter och äganderätten av
naturresurser****Förslag**

Nordisk grön vänster föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att aktivt verka för godkännandet av det juridiskt bindande FN-avtalet om transnationella företags ansvar för mänskliga rättigheter (Binding Treaty)

att påverka för en gemensam ståndpunkt för avtalet inom EU

att aktivt verka för att äganderätten till naturresurser förblir i det enskilda landets och befolkningens ägarskap och inte blir privategendom som kan köpas upp av transnationella företag

att utreda ifall ländernas nuvarande nationella regelverk och lagstiftning är tillräckliga för att säkra att statliga investeringar utanför Norden tar i beaktande mänskliga rättigheter och äganderätt av naturresurser

Bakgrund

Idag dominerar transnationella företag både världsekonomin och kontrollen av jordens naturresurser. Detta ger företagen stor makt att bestämma inriktningen för vår globala utveckling. Med makten har tyvärr inte ansvaret för att mänskliga rättigheter samt den ekologiska balansen respekteras fullföljts.

Det finns många exempel på när transnationella företag tar naturresurser i företagets bruk utan hänsyn till lokalbefolkningen, mänskliga rättigheter eller miljön. I många fall leder detta till försämringar i lokalbefolkningens möjlighet till självförsörjande, tillgång till essentiella resurser och föroreningar som lokalbefolkning, djur och natur tvingas leva. Dessutom har det visats i offentligheten att lokala miljö- och urfolksaktivister som motsätter sig de transnationella företagens framfart har utsatts för förföljelse, hot och aktivister har även mist livet.

Även i Norden är kampen om äganderätten till naturresurserna och transnationella företags uppköp av fiskekvoter ett pågående politiskt och juridiskt problem. På Färöarna ändrades fiskerilagstiftningen för att hindra utländskt uppköp av fiskerättigheter men har sedan ändrats igen, så att utländskt ägarskap accepteras under en period

av 12 år. På Grönland är utländska företag också aktiva för att få tillgång till fiskekvoter. På Is-land samarbetar isländska företag med transnationella företag för uppköp av fiskekvoter i exempelvis Namibia. Enligt isländska och norska medier deltar nordiska företag med finansiering och betalningsförmedling för handel av naturresurser runt om i världen via bolag i skatteparadis.

I Södra Chile så bygger norska Statkraft en serie vattenkraftverk i floden Pilmaiken, utan hänsyn till det lokala urfolkets rättigheter. Många av lokalbefolkningens ledare och aktivister har fängslats och det har skett en militarisering av området efter att urfolket motsatt sig projekten. Vattenkraftverken kommer även att förstöra vattencyklar, uppdelat djurmigrationsområden, fragmentera flodens ekosystem och förändra erosion- och deponeringsprocesser. Floden har redan två vattenkraftverk, men Statkraft vill bygga en hel serie av vattenkraftverk som utgör en gigantisk mur. Detta för att ge energi till gruvprojekt i södra Chile som kommer att bidra till ytterligare naturföreningar.

Med de regelverk vi har idag är det mycket svårt att avkräva ansvar från de transnationella företagen. Organisationsstrukturerna är komplexa och det dras nytta av olika länders svagheter, såsom rättsosäkerhet, korruption och avsaknad av demokrati. FN:s frivilliga principer för företag och mänskliga rättigheter räcker inte för att stärka företags ansvar för mänskliga rättigheter. Eftersom principerna är frivilliga är det ytterst svårt att fälla ett företag för brott mot de mänskliga rättigheterna.

Genom att skapa internationellt bindande regler kring företags ansvar för mänskliga rättigheter minskar möjligheten för transnationella företag att begå människorättsbrott såsom horribla och slavliknande arbetsförhållanden, bönder som blir av med sin odlingsmark när företag ingår avtal för att få tillgång till marken eller förstör såväl värdefulla naturområden och människors hem genom utsläpp från sina industrier eller gruvor och sedan inte tar ansvar för dess konsekvenser.

De nordiska länderna bör stå för att mänskliga rättigheter och lokal rätt till naturresurser är överordnade över företagets vinstintressen. Det ger nordisk nytta genom stärkt samarbete i frågor kring företagsansvar, mänskliga rättigheter och rätt till naturresurser de nordiska länderna emellan. Det är i nordiska invånares intresse att nordiska naturresurser förblir i offentligt och folkligt ägarskap samt att nordiska aktörer respekterar mänskliga rättigheter globalt. De nordiska länderna gynnas speciellt av att stärka internationella avtal som skapar globala regelverk. Därför bör ländernas regeringar stöda FN:s bindande avtal för företag och mänskliga rättigheter, även kallat Binding Treaty. Avtalet skulle stärka hållbara produktionskedjor och minska de skador på människa och miljö som delar av dagens investeringar bidrar till. Det stärker lokalbefolkningarna i rättsprocesserna och möjliggör att transnationella företag som bryter mot de mänskliga rättigheterna kan ställas inför rätta. Det skulle försvåra för företag att agera oetiskt när de investerar i rättsosäkra, korrupta länder.

De nordiska regeringarna bör arbeta för avtalet både nationellt och på EU-nivå. Samtidigt bör de nordiska länderna se över nationella regelverk gällande statliga investeringar utanför Norden och utveckla handlingsplaner över hur investeringarna inte får äventyra att mänskliga rättigheter respekteras i investeringslandet och att skydda folkets äganderätt av naturresurserna.

Norden, 30 september 2020

Christian Juhl (Ø)

Daniel Riazat (V)

Freddy André Øvstegård (SV)

Høgne Hoydal (T)

Kolbeinn Óttarsson Proppé (VG)

Lorena Delgado Varas (V)

Rasmus Nordqvist (SF)

Sofia Geisler (IA)

Steinunn Þóra Árnadóttir (VG)

Veronika Honkasalo (VF)